

Jakelun mukaan

HAKUOHJE PAIKALLISEKSI TOIMINTARYHMÄKSI ELI LEADER-RYHMÄKSI

1 Tausta

Paikallinen toimintaryhmä eli Leader-ryhmä tarjoaa toimintaa, neuvontaa ja rahoitusta paikkakunnan parhaaksi. Se on paikallisen kehittämisen moottori: aktivoija, innostaja, rahoittaja ja toteuttaja. Leader-ryhmä toteuttaa laatimaansa paikallista kehittämisstrategiaa. Toimintaa ohjaavat yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen eli Leader-toimintatavan periaatteet: monialaisuus, alueperusteisuus, paikallinen kumppanuus, innovatiivisuus, alueiden välinen ja kansainvälinen yhteistyö, alhaalta ylös -lähestymistapa ja verkostoituminen. Leader-toimintatapaa on toteutettu EU:ssa vuodesta 1991 ja Suomessa vuodesta 1996. Kuluvalle EU:n rahoituskaudella 2014–2020 Manner-Suomessa on 54 Leader-ryhmää ja ne kattavat kaikki maaseutualueet.

Tällä kirjeellä maa- ja metsätalousministeriö ohjeistaa hausta EU:n maaseuturahastosta tukea saavaksi Leader-ryhmäksi Manner-Suomessa EU:n tulevalle rahoituskaudella 2021–2027. Leader-ryhmien haku on kaksivaiheinen: nyt ohjeistettavassa ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan Leader-ryhmien toiminta-alueet, kuvataan Leader-ryhmän toimintaa ja suunnitellaan paikallisen kehittämisstrategian valmisteluprosessi. Toisessa vaiheessa valmistellaan paikallinen kehittämisstrategia.

Tulevan rahoituskauden säädösten valmistelu on EU:ssa ja kansallisesti kesken. Hakuohje perustuu komission asetusehdotuksiin ja tämän hetkiseen valmistelun tilanteeseen, jota on kuvattu eri rahastojen osalta liitteessä 1.

Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen eli Leader-toimintatapa on Euroopan komission asetusehdotusten mukaan maaseuturahastossa pakollinen. Toimintatapaa voi ehdotusten mukaan rahoittaa myös Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR), Euroopan sosiaalirahastosta (ESR+) ja Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR). Leader-toiminta on osa EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa, YMP (Common Agricultural Policy, CAP) ja se tullaan kirjoittamaan osaksi kansallista YMP:n strategiasuunnitelmaa (CAP-strategiasuunnitelma). Toiminta yhteen sovitaan EMKR:n paikallisen kehittämisen toimintamallin kanssa. Suomen rakennerahasto-ohjelmaan ei ole suunniteltu otettavan käyttöön yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä ESR+- tai EAKR-rahastoissa.

2 Hakemuksen sisältö ja Leader-ryhmän kriteerit

Valituksi tullakseen hakijan on täytettävä vaadittavat toiminta-alueita ja Leader-ryhmää koskevat kriteerit haun ensimmäisessä vaiheessa, ja paikallisen kehittämisstrategian kriteerit haun toisessa vaiheessa.

Kriteereistä osa on kyllä/ei -tyyppisiä ja osa laadullisia. Laadulliset kriteerit vaikuttavat osaltaan Leader-ryhmälle osoitettavan rahoituksen määrään. Ensimmäisen hakuvaiheen kriteerit on kuvattu alla ja listattu liitteessä. Ensimmäisessä hakuvaiheessa hakemuksia ei pisteytetä, mutta niistä annetaan hakijoille palaute.

Toiminta-alue

Hakemuksessa tulee kuvata perustelut sille, että alue on paikalliselle kehittämiselle sopiva. Alueen on oltava riittävän suuri, jotta se mahdollistaa riittävät resurssit Leader-ryhmän toiminnalle ja tukee verkostoitumista ja yhteistyötä sekä innovatiivisuutta, ja riittävän pieni, jotta paikallisuus toteutuu.

Toiminta-alueen maaseutualueiden asukasmäärän tulee olla pääsääntöisesti vähintään 20 000 ja korkeintaan 150 000 asukasta. Harvaan asutuilla alueilla asukasmäärä voi perustellusta syystä olla alle 20 000 asukasta. Mahdollisesti hyväksyttäviä perusteluja suositusta pienemmän asukasmäärän toiminta-alueelle voivat olla pitkät etäisyydet ja aikaisemman toiminnan hyvät tulokset. Nykyiset Leader-ryhmät voivat perustella hyviä tuloksia esimerkiksi ohjelmakauden 2014–2020 paikallisen strategian pisteytyksellä sekä ohjelmakauden aikana tehtyjen kehystarkistusten pisteytyksillä.

Hakemuksesta tulee ilmetä toiminta-alueen asukasmäärä kokonaisuudessaan sekä jaoteltuna aluetyypeittäin alla olevan taulukon mukaisesti. Eri aluetyyppien mukaisten asukasmäärien määrittelyyn tulee käyttää keväällä 2020 päivitettävää alueluokitusta.

Taulukko: Leader-ryhmän toiminta-alueen asukasmäärä

Toiminta-alueen asukkaat yhteensä	A = B+C
- maaseuturahastossa tukikelpoisten alueiden asukkaat	B
- asukkaat kaupunkialueilla, jotka eivät ole tukikelpoisia	C
Toiminta-alueen asukkaat aluetyypeittäin:	
- harvaan asuttu maaseutu	
- ydinmaaseutu	
- kaupunkien läheinen maaseutu	
- maaseudun paikalliskeskukset	
- kaupungin kehysalue	
- ulompi kaupunkialue	
- sisempi kaupunkialue	

Leader-ryhmän toiminta-alue ja paikallinen strategia voivat kattaa myös kaupunkialueita, mukaan lukien keskusta-alueet. Maaseuturahaston rahoitus voi kuitenkin lähtökohtaisesti kohdistua vain maaseutualueille. Jos Leader-ryhmän toiminta-alue kattaa sellaisia kaupunkialueita, jotka eivät ole tukikelpoisia maaseuturahastossa, tulee hakemuksessa kuvata, miten Leader-ryhmä aikoo rahoittaa toimet kaupunkialueilla. Kaudella 2014–2020 maaseuduksi voitiin katsoa kaikki alle 30 000 asukkaan kunnat ja kaupungit kokonaisuudessaan. Jos kunnassa oli yli 30 000 asukasta ja sen alueella oli yli 15 000 asukkaan keskustaajama, tuli Leader-ryhmän rajata alueella tehdyn yhteisen sopimuksen mukaisesti kaupunkimaiset keskukset ulkopuolelle. Maa- ja metsätalousministeriö tulee tarkentamaan ohjeistusta tältä osin, kun alueluokituksen päivitys on valmistunut.

Leader-ryhmän maantieteellinen toiminta-alue on määriteltävä selkeästi hakemuksessa. Kahden ryhmän toiminta-alue ei saa mennä päällekkäin, eli kukin alue voi kuulua vain yhteen Leader-ryhmään. Leader-ryhmän alueen ei tarvitse noudattaa hallinnollisia rajoja, eli sen ei tarvitse olla maakunta-, ELY-keskus- tai kuntarajojen mukainen. Toiminta-alue ei voi olla vain yhden kunnan tai kunnan osan kokoinen, vaan siinä täytyy olla vähintään kaksi kuntaa tai osia kahdesta kunnasta. Toiminta-alueen tulee olla pienempi kuin ELY-keskusalue. Alue pitää osoittaa tarvittaessa kartalla.

Hakemuksen liitteenä tulee toimittaa toiminta-alueen jokaisen kunnan päätös, mihin Leader-ryhmään kunta kuuluu. Jos kunnan osia kuuluu kahden tai useamman Leader-ryhmän alueisiin,

tulee tästä olla selkeä sopimus kunnan ja Leader-ryhmien kesken. Kuntien sitoumukset osallistua Leader-toiminnan rahoittamiseen pyydetään toimittamaan myöhemmin haun toisessa vaiheessa.

Alueen tarve- ja voimavara-analyysi

Hakemuksessa tulee kuvata Leader-ryhmän alueen tarve- ja voimavara-analyysi, sisältäen alueen kuvauksen ja nykytilan analyysin sekä tarpeet ja tulevaisuuden näkymät.

Analyysin voi tehdä esimerkiksi SWOT-kehikkoa apuna käyttäen. Tässä kannattaa keskittyä nimenomaan oman alueen vahvuuksiin, heikkouksiin, mahdollisuuksiin ja uhkiin. Tiiviin nelikentän määrittelyn jälkeen mietitään, miten (alueen sisäiset) vahvuudet otetaan käyttöön (ulkopuolelta tulevien) mahdollisuuksien hyödyntämisessä ja millä vahvuuksilla ja miten (ulkopuolisia) uhkia voidaan torjua tai lieventää. Vastaavasti mitä ja miten (sisäisiä) heikkouksia on poistettava tai lievennettävä, jotta mahdollisuuksia voidaan hyödyntää ja uhkia torjua. Näin löytyy vastauksia kysymykseen, mitä halutaan muuttaa, miten ja miksi.

On tärkeää, että alueen tarve- ja voimavara-analyysi kuvastaa laajasti alueen asukkaiden ja toimijoiden tarpeita, ja että se pohjautuu osallistavaan valmisteluun. Maa- ja metsätalousministeriö antaa hakijoille palautteen analyysistä ja hakijoiden tulee liittää päivitetty analyysi haun toisessa vaiheessa osaksi paikallista kehittämisstrategiaa.

Leader-ryhmä

Ryhmän hallinto

Leader-ryhmän tulee olla oikeustoimikelpoinen toimija, esimerkiksi rekisteröity yhdistys. Uusilla toimijoilla riittää, että juridinen rekisteröityminen on käynnissä.

Leader-ryhmän toiminnassa tulee olla mukana riittävän suuri ja laajapohjainen joukko alueen toimijoita. Mukana tulee olla paikallisten asukkaiden, yhteisöjen, elinkeinoelämän ja julkisen hallinnon toimijoita. Kaikilla alueen toimijoilla tulee olla mahdollisuus liittyä Leader-ryhmän jäseneksi. Säännöt eivät saa rajata toimijoita pois.

Leader-ryhmän hallituksen tai muun päättävän elimen on noudatettava niin sanottua kolmikantaperiaatetta ja sen jäsenillä tulee olla säännöllinen vaihtuvuus. Päättävän elimen tulee koostua tasapuolisesti, eli kullakin yhden kolmanneksen edustus, seuraavien tahojen edustajista: 1) paikallinen julkinen hallinto, 2) yhteisöt (yhdistykset, suuret yritykset) ja 3) paikalliset asukkaat. Hallituksen tai muun päättävän elimen jäsenen yhtäjaksoinen toimiaika voi olla enintään kuusi vuotta. Halutessaan Leader-ryhmä voi päättää ja määrittää säännöissään, että yhtäjaksoista toimiaikaa voi jatkaa enintään kahdella vuodella, jos jäsen siirtyy päättävän elimen puheenjohtajaksi.

Periaatteet Leader-ryhmän päättävän elimen kolmikannasta ja jäsenten säännöllisestä vaihtuvuudesta tulee näkyä ryhmän säännöistä sekä käydä ilmi hakuajankohdan hallituksen tai muun päättävän elimen kokoonpanosta. Hakemukseen tulee liittää Leader-ryhmän päättävän elimen kokoonpano hakemushetkellä ja säännöt. Mahdolliset kolmikantaa ja säännöllistä vaihtuvuutta koskevat sääntömuutokset tulee toimittaa viimeistään haun toisessa vaiheessa.

Maa- ja metsätalousministeriö päivittää kolmikannan tarkemman määrittelyn YMP:n strategia-suunnitelmaan tai muuhun soveltuvaan säädökseen.

Ryhmän toiminta

Leader-ryhmän tulee toiminnassaan noudattaa Leader-periaatteita: monialaisuus, alueperusteisuus, paikallinen kumppanuus, innovatiivisuus, alueiden välinen ja kansainvälinen yhteistyö, alhaalta ylös -lähestymistapa ja verkostoituminen.

Hakemuksessa tulee kuvata:

- Toimiminen paikallisesti: Miten Leader-ryhmä toimii paikallisesti omalla alueellaan, on läsnä, jalkautuva ja kaikkien alueen toimijoiden saavutettavissa.
- Toimiminen innovatiivisesti: Miten Leader-ryhmä toimii tulevaisuuteen katsovana, ennakkoluulottomana, rohkeana, innostavana ja rohkaisevana, uudistuvana ja oppivana organisaationa.
- Leader-ryhmän dynaaminen verkostanalyysi. Analyysissä tulee kuvata verkoston nykytila ja miten Leader-ryhmä haluaa kehittää verkoston toimintaa ja omaa rooliaan siinä.

Leader-ryhmän verkostotoiminnan ja dynaamisen verkostanalyysin tavoitteena on kehittää ja tukea paikallisen kehittämisstrategian osallistavaa valmistelua ja vaikuttavaa toteuttamista. Verkostanalyysissä tulee pohtia esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: Keiden kanssa paikallista kehittämistä tulisi tehdä? Mitä toimijoita Leader-ryhmän verkostossa on? Puuttuuko verkostosta joitain toimijoita? Mitä paikalliseen kehittämiseen liittyviä tarpeita verkoston toimijoilla on? Mitä verkostossa tavoitellaan yhdessä? Mitä osaamista ja muita resursseja verkoston toimijoilla on? Miten työnjako ja yhteistyö alueen kehittämisessä eri toimijoiden välillä toimii käytännössä, mitkä ovat verkoston toimintatavat ja mitä muutostarpeita verkoston toiminnassa on? Analyysissä tulee huomioida alueen sisäiset ja ulkoiset toimijat ja verkostot. Kuvauksessa tulee tunnistaa erityisesti ne toimijat, jotka ovat paikallisen kehittämisstrategian näkökulmasta tärkeimpiä. Verkostanalyysia laadittaessa kannattaa katsoa myös taaksepäin: mikä verkoston tilanne oli tälle ohjelmakaudelle tultaessa ja miten se on kehittynyt?

Tavoitteena on, että dynaaminen verkostanalyysi on keskeinen osa Leader-ryhmien paikallisen kehittämisen toimintatapaa: se linkittyy paikallisen kehittämisstrategian laatimiseen ja toteuttamiseen.

Osaaminen

Leader-ryhmän työntekijöillä ja luottamushenkilöillä tulee olla riittävä yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen eli Leader-toimintatavan osaaminen. Osaamisen voi osoittaa esimerkiksi kuvaamalla ryhmän aikaisempaa työtä yhteisölähtöisessä paikallisessa kehittämisessä ja kuvaamalla, miten esimerkiksi laatukäsikirja toimii osaamisen varmistamisen työkaluna.

Leader-ryhmällä tulee olla riittävä taloudellinen ja hallinnollinen osaaminen Leader-toimintaan kuuluvien tehtävien hoitamiseen. Osaaminen tulee osoittaa esimerkiksi kuvaamalla, miten ryhmän toiminta aiotaan käytännössä järjestää siten, että resurssit riittävät koko tulevan rahoituskauden ajalle. Lisäksi tulee kuvata alueen Leader-ryhmien keskinäisen hallinnollisen yhteistyön järjestäminen, esimerkiksi yhteiset työntekijät, ja mahdolliset muut Leader-ryhmien väliset yhteistyökuviot.

Suunnitelma paikallisen strategian osallistavasta valmistelusta

Paikallisen kehittämisstrategian tulee sisältää prosessi, jonka mukaisesti paikallisyhteisö on osallistunut strategian valmisteluun. Haun ensimmäisessä vaiheessa tulee kuvata paikallisen strategian valmisteluprosessi haun ensimmäisessä vaiheessa ja suunnitelma osallistavasta prosessista paikallisen strategian valmistelun toisessa vaiheessa. On tärkeää, että valmistelu on laajasti osallistavaa ja että osallistumisen vaikutus näkyy käytännössä ryhmän toiminnassa ja paikallisessa kehittämisstrategiassa.

3 Leader-ryhmän rahoitus

Tässä vaiheessa ei ole tiedossa YMP:n strategiasuunnitelman kokonaisrahoitusta, eikä sitä paljonko siitä tullaan kohdistamaan Leader-toimintaan. Komission asetusehdotuksen mukaan vähintään viisi prosenttia YMP:n strategiasuunnitelmaan myönnettävästä maaseuturahaston

kokonaisrahoitusosuudesta on varattava Leaderiin. YMP:n strategiasuunnitelmassa Leader-toiminnan julkinen rahoitus tulee koostumaan EU:n (maaseuturahasto), valtion ja kuntien rahasta. Maa- ja metsätalousministeriö osoittaa Leader-toiminnan rahoituksesta osan Leader-ryhmien suuntaa antavissa rahoituskehyksissä rahoituskauden alussa ja osan kehystarkistuksessa rahoituskauden aikana.

Leader-ryhmän julkisesta rahoituksesta kuntien osuus tulee olla vähintään 20 prosenttia. Hakijoiden tulee toimittaa kuntarahasitoumukset haun toisessa vaiheessa. Tässä ensimmäisessä vaiheessa on oltava kuntien päätökset olla mukana ryhmän alueessa ja toiminnassa.

Leader-ryhmän toimintarahen osuus voi komission asetusehdotusten mukaan olla korkeintaan 25 prosenttia Leader-ryhmän rahoituskehystä. Toimintaraha on paikallisen strategian aktiivointiin, toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin tarkoitettua tukea.

Leader-ryhmän hakemuksessa tulee olla alustava kuvaus siitä, miten Leader-ryhmä aikoo hankkia muuta rahoitusta toimintaansa ja strategiansa toteuttamiseen.

Suuntaa antavaa rahoituskehystä määrittäessään maa- ja metsätalousministeriö ottaa huomioon paikallisen kehittämisstrategian laadun, Leader-ryhmän toiminta-alueen maaseutualueiden asukasmäärän (mahdollisesti painottaen eri tavoin eri aluetyyppien asukkaita), sekä mahdolliset toiminta-alueiden erityispiirteet. Rahoituksessa pyritään huomioimaan mahdolliset nykyisten Leader-ryhmien toiminta-alueiden muutokset ja ryhmien yhdistymiset. Kehystarkistus tehdään rahoituskauden aikana toiminnan tulosten, vaikuttavuuden ja hyvän laadun perusteella. Rahoituksen kriteerit kuvataan tarkemmin haun toisessa vaiheessa.

4 Paikallisen kehittämisstrategian alustava sisältö

Paikallisen kehittämisstrategian sisältö ja kriteerit ohjeistetaan tarkemmin Leader-ryhmien haun toisessa vaiheessa. Alustavasti on suunniteltu, että strategian pituus voi liitteineen olla korkeintaan 20 sivua.

Komission yleisasetusehdotuksen mukaan paikallisen kehittämisstrategian tulee sisältää:

- a) strategian maantieteellinen kohdealue ja väestömäärä;
- b) prosessi, jonka mukaisesti paikallisyhteisö on osallistunut strategian kehittämiseen;
- c) analyysi alueen kehittämistarpeista ja -mahdollisuuksista;
- d) strategian tavoitteet, mukaan lukien mitattavissa olevat tulostavoitteet, ja niihin liittyvät suunnitellut toimet;
- e) hallintoa, seurantaa ja arviointia koskevien järjestelyjen kuvaus, jossa osoitetaan, että paikallisella toimintaryhmällä on valmiudet strategian täytäntöönpanoon;
- f) rahoitussuunnitelma, mukaan lukien kunkin asianomaisen rahaston ja ohjelman määrärahojen suunniteltu jako.

5 Hakuprosessi

Maa- ja metsätalousministeriö käy läpi hakuohjeistusta ja kouluttaa hakemusten ja paikallisen kehittämisstrategian valmistelusta hakuajana järjestettävissä tilaisuuksissa. Tilaisuuksista ilmoitetaan maaseutu.fi-tapahtumakalenterissa.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa valintakomitean toteuttamaan Leader-ryhmien ja paikallisten kehittämisstrategioiden valinnan. Valintakomitea antaa ensimmäisen vaiheen hakemuksista palautteen. Haun toisessa vaiheessa maa- ja metsätalousministeriö ohjeistaa tarkemmin

paikallisen kehittämisstrategian valmistelusta ja sen kriteereistä. Palaute ja haun toisen vaiheen ohjeistus toimitetaan hakijoille alustavasti vuoden 2021 alkupuolella.

6 Leader-ryhmän hakemuksen jättäminen

Hakemus tehdään käyttäen lomaketta, jossa on rajattu tila kunkin asian kuvaamiselle. Hakemukseen tulee liittää Leader-ryhmän säännöt, päättävän elimen kokoonpano hakemushetkellä, kuntien päätökset mihin Leader-alueeseen ne kuuluvat ja tarpeen mukaan sopimukset kuntien kanssa ja toiminta-alueen rajaus kartalla. Hakemuksen tekemiseen käytettävä lomake julkaistaan kevään 2020 aikana osoitteessa <https://mmm.fi/cap27>. **Hakemus liitteineen tulee toimittaa sähköisesti osoitteeseen kirjaamo@mmm.fi viimeistään 31.12.2020 klo 16.15.**

Kaikkien hakijoiden on toimitettava hakemus määräaikaan mennessä. Voidakseen tulla hyväksytyksi Leader-ryhmäksi, tulee hakijoiden täyttää hakukriteerit (ml. toiminta-alueen kriteerit) haun ensimmäisessä ja toisessa vaiheessa.

7 Nykyiset Leader-ryhmät hakijoina

Maa- ja metsätalousministeriö kannustaa kaikkia nykyisiä Leader-ryhmiä pohtimaan alueensa toimivuutta, ryhmän toimintaa ja resurssien riittävyyttä. Erityisesti asukasmäärältään pienten sekä tuloksissa ja vaikuttavuudessa heikommin menestyneiden ryhmien tulee selvittää mahdollisuudet toiminta-alueensa muuttamiseen tai yhdistymiseen toisen ryhmän kanssa. Tämä selvittämisvelvollisuus koskee luonnollisesti myös näitten ryhmien naapuriryhmiä. Maa- ja metsätalousministeriö järjestää keskustelut mahdollisista yhdistymisistä ja toiminta-alueiden muutoksista ainakin kaikkien edellä mainittujen alueitten ryhmien kanssa ja tarvittaessa myös muilla alueilla. Keskustelut pyritään järjestämään kevään 2020 aikana.

Yhdistyvät tai toiminta-alueitaan merkittävästi muuttavat Leader-ryhmät voivat pyytää mahdollisuutta täydentää ensimmäisen hakuvaiheen hakemustaan myöhemmin alueen tarve- ja voimavara-analyysin, dynaamisen verkostanalyysin ja osallistavan valmisteluprosessin suunnitelman osalta, erikseen sovittavaan päivämäärään mennessä. Jos toiminta-alueiden muutokset aiheuttavat muutoksia Leader-ryhmän sääntöihin, tulee muutetut säännöt toimittaa viimeistään haun toisessa vaiheessa.

Lisätietoja:

Erityisasiantuntija Laura Jänis, puh. 0295 162 090, laura.janis@mmm.fi; neuvotteleva virkamies Leena Anttila, puh. 0295 162 240, leena.anttila@mmm.fi; neuvotteleva virkamies Sanna Sihvola, puh. 0295 162 264, sanna.sihvola@mmm.fi.

Allekirjoitukset

Osastopäällikkö Minna-Mari Kaila

Maatalousneuvos Taina Vesanto

Jakelu

Ahvenanmaan maakuntaliitto ja -hallitus
ELY-keskukset
Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmä
Maakuntien liitot
Maaseutupolitiikan neuvosto
Manner-Suomen kalatalouden toimintaryhmät
Manner-Suomen Leader-ryhmät
MMM
MMM:n CAP-strategiaryhmä ja valmisteluryhmät
MMM:n EMKR:n valmisteluryhmä
MTK ry
OKM
Saaristoasiain neuvottelukunta
SLC ry
STM
Suomen Kuntaliitto
Suomen Kylät ry
TEM
TEM:n Koheesio2021+-valmisteluryhmä
VM
YM

Liitteet

Liite 1. Tulevan rahoituskauden valmistelun tilanne ja komission säädösehdotukset

Liite 2. Hakukriteerit haun ensimmäisessä vaiheessa